

dvůr, buď z povinnosti úřední, neb k návrhu žalobce neb obžalovaného, poradiv se o tom v sezení tajném, nálezem důvody opatřeném, který jest písemně vyhotoviti a proti němuž není prostředku opravného. Toliko osoby trestním činem ve svých právech dotknuté, soudci skutečně ustanovení, konceptní úředníci státního zastupitelstva a ministerstva spravedlnosti a obhájcové v listině zanesení nesmějí ani z tajných líčení hlavních nikdy vyloučení býti. Jak obžalovaný, tak účastník soukromý neb žalobce soukromý mohou žádati, aby přístup 3 důvěrníkům jich dovolen byl. Nařízení tajného sezení lze na základě § 229 tr. ř. žádati po vyvolání věci a po celé jednání kdykolivěk. Vyloučení veřejnosti lze naříditi buď pro část jednání nebo pro celé. Prohlášení rozsudku však musí se státi vždy veřejně (§§ 228 až 231 tr.).

IV. Řízení před říšským soudem.

Jednání před říšským soudem jsou ústní a veřejná. Veřejnost může z důvodu mravnosti a veřejného pořádku usnesením soudu býti vyloučena. V každém takovém případě má každý účastník právo, žádati, aby 3 důvěrníkům jeho přístup dovolen byl (§ 23 zák. ze dne 18. dubna 1869 č. 44 ř. z.). Viz čl. Soud říšský.

V. Řízení před správním soudním dvorem.

Tu platí ustanovení odst. IV. (§ 29 zák. ze dne 22. srpna 1875 č. 36 ř. z.). Viz čl. Dvůr soudní správní.

VI. Řízení před soudem kasačním o zmatečných stížnostech jest veřejné dle předpisů §§ 228—231 tr. ř. (§ 287 tr. ř.). Viz čl. Stížnost zmatečná.

VII. Líčení před státním soudním dvorem jest veřejné a ústní (§ 20 zák. z 25. července 1867 č. 101 ř. z.). Viz čl. Ministři a Dvůr soudní státní.

VIII. V řízení správním konají se skoro výhradně veškerá jednání se stranami, jakož i řízení trestní neveřejně. Viz čl. Řízení trestní policejní.

IX. Řízení v trestních věcech důchodkových vylučuje přísně každou veřejnost. Viz čl. Přestupky důchodkové.

Řízení ve věcech manželských.

I. Část všeobecná.

Řízení ve sporech manželských upravoval dv. dek. ze dne 23. srpna 1819 č. 1595 sb. z. s. Dvorní dekret tento byl zachován i na dále v platnosti čl. I. uv. z. k novému c. ř. s. ze dne 1. srpna 1895, ovšem ale třeba bylo přizpůsobiti jej změnám zavedením nového c. ř. s. v posavadním řízení sporném nastalým. Proto bylo vydáno na základě čl. LV. uv. z. k c. ř. s. nařízení ministra spravedlnosti ze dne 9. prosince 1897 č. 283 ř. z., jímž předpisy shora dotčeného dv. dek. v souhlas byly uvedeny s předpisy nového c. ř. s. Nařízení toto nabylo platnosti současně s novým c. ř. s., tudíž 1. lednem 1898 (§ 19 cit. nař.). Dvorní dekret z 1819 upravuje jednak řízení o rozvodu od stolu a lože (§§ 1—12), jednak řízení o neplatnosti a rozloučení manželství (§§ 13 až 19) (k tomu srj. §§ 93 nn. o. o. z.). Povšechně pak uvéstí sluší:

1. Výlučně příslušným pro spory a nedobrovolný rozvod, neplatnost neb rozloučení manželství je sborový soud I. stolice a sice ten, v jehož obvodu měli manželé své poslední společné bydliště (§§ 50 č. 2, 76 j. n.). Měli-li manželé bydliště své v cizině, lze žalovati u obecného

soudu žalobce a pokud není soud ten v tuzemsku, u zemského soudu ve Vídni (§ 100 j. n.). K vůli souvislosti uvéstí sluší, že k povolení dobrovolného rozvodu, jakož i k povolení dobrovolného rozloučení manželství židovského dle § 133 o. o. z. (mutuus consensus) povolán je okresní soud, jenž je obecným soudem manžela (§ 114 j. n.).

2. Ve sporech manželských nemusí býti strany zastoupeny advokáty (§ 27 c. ř. s.).

3. Žalobce není povinen cizinci složit jistotu žalobní (§ 57 č. 3 c. ř. s.).

4. Osoby nezletilé, nebo pod kuratelou jsoucí (nejmě marnotratníci) mohou sice ve sporech manželských, pokud jde pouze o práva neb závazky osobní, samostatně, tudíž bez zákonných svých zástupců jednati, avšak nicméně buďte s nimi k jednání předvoláni také jich rodičové, poručníci neb opatrovníci (§ 5 dv. d., § 4 nař.).

II. Rozvod od stolu a lože.

Rozvod může býti jednak dobrovolný (§§ 103 až 106 o. o. z.), jednak nedobrovolný (§§ 107—109 o. o. z.). Rozvod dobrovolný je tu, když se manželé na něm dohodli a o všech podmínkách sjednotili. Proto nemůže soud okresní povolit rozvod dobrovolný, když se strany zejména ohledně výživy manželky, dětí neb ohledně rozdělení majetku nedohodly (§ 8 dv. d., § 7 nař.). Rozvod nedobrovolný je tu, když jeden manžel v rozvod svoliti nechce (§ 107 o. o. z.). Tu musí manžel, který rozvodu chce, žalovati o rozvod. Se žádostí o rozvod bez přivolení druhého manžela podanou naloží se jako se žalobou (§ 2 nař.). Dříve, než soud položí první rok ve smyslu § 239 c. ř. s., má k manželům učiniti přimlouvání v § 104 o. o. z. předepsaná a sice po třikrát, v přestávkách 8denních (t. zv. smírčí pokusy).

Potřeba toho však odpadá, když je žádost (žaloba) o rozvod doložena vysvědčením řádného duchovního správce (rabína neb učitele náboženství), že se pokusy smírčí s úspěchem nesetkaly (§§ 104, 107, 132 o. o. z., § 2 z. z 31. prosince 1868 č. 3 ř. z. z 1869, § 2 cit. nař.). Přimlouvání u soudu buďte konána předsedou senátu neb některým členem senátu, jemuž to předseda senátu přikáže (§ 2 nař. z r. 1897). Nezdáří-li se pokusy smírčí, položí se první rok ve smyslu § 239 c. ř. s. Soud pokus se při prvním roku o to, by spor po dobrém nerovnal tak, aby od žádosti (žaloby) o rozvod bylo dobrovolně ustoupeno neb aby z důvodů úplně platných žádané rozvedení stranou druhou bez právního nálezu na určitý nebo neurčitý čas bylo povoleno (§ 3 cit. dv. d., § 3 cit. nař., §§ 204 a 239 c. ř. s.). Mimo to může býti věc již při prvním roku skončena buď rozsudkem pro zmeškání, vzdání se neb uznání (§§ 239, 396, 394, 395 c. ř. s.). Nenastane-li žádná z těchto eventualit, nařídí se žalované straně, by podala ve lhůtě soudem stanovené odpověď na žalobu (§ 243 c. ř. s.). Není-li strana žalovaná advokátem zastoupena, obeslána buď k soudu, kde se s ní odpověď protokolárně sepíše. Byla-li v čas odpověď podána, nařídí se rok ústnímu přelíčení (§ 244 c. ř. s.). Nebyla-li odpověď v čas podána, může žalobce žádati za položení roku k vynesení rozsudku pro zmeškání (§ 398 c. ř. s.).

O ústním přelíčení vede se protokol jednací, který obsahuj kromě udajů § 207 c. ř. s. též zaměstnání, bydliště, stáří a náboženství obou

manželů, čas, kdy bylo manželství uzavřeno, počet, stáří a pohlaví dítek. Též budiž v protokole uvedeno, zda byly svatební smlouvy uzavřeny čili nic (§ 7 cit. dv. d., § 5 nař. z 1897). O řízení důkazním platí povšechně předpisy c. ř. s. (§ 266 nn. c. ř. s.). Po skončeném ústním přelíčení vynese soud rozsudek, jímž se vysloví, že rozvod od stolu a lože buď se povoluje neb že návrh na povolení rozvodu se zamítá. Dá-li se žádosti (žalobě) o rozvod místa, budiž pokaždé také o tom nalezeno, zdali jeden neb druhý manžel či zda každý z nich neb nikdo z nich vinen je rozvodem (§ 12 cit. dv. d., § 6 cit. nař.). Pokud se týče opravných prostředků, platí zásady povšechné (§ 12 cit. dv. d.).

III. Rozloučení a neplatnost manželství.

Předeslati sluší:

1. Rozloučení manželství:

a) Manželství taková, kde při uzavření sňatku jen jeden snoubenec byl katolíkem, mohou jen smrtí jednoho manžela býti zrušena (§ 111 o. o. z.).

b) Manželství nekatolických křesťanů, kteří již při uzavření sňatku byli nekatolíky, dále manželství osob bez vyznání může býti k žádosti jednoho manžela zrušeno též rozloučením (Trennung), ač je-li zde některý z důvodů v § 115 o. z. o. taxative uvedených (§§ 115, 116 o. o. z., § 2 z. z 9. dubna 1870 č. 51 ř. z.).

c) Pokud se týče manželství židovských, mohou býti rozloučena (kromě smrti některého manžela) buď vzájemným souhlasem neb k žalobě manžela pro cizoložství manželčino (§§ 133, 135 o. o. z.). V obojím případě děje se rozloučení teprve odevzdáním lístku zapuzovacího (Scheidebrief) nikoliv již výrokem soudcovským, jehož v obojím případě je zapotřebí. K povolení dobrovolného rozloučení je povolán — jak již shora řečeno — okresní soud, jenž je obecným soudem manžela (§ 114 j. n.). O rozloučení manželství pro cizoložství manželčino musí manžel žalovati a sice u sborového soudu I. stolice, v jehož obvodu měli manželé své poslední společné bydliště (§§ 50 č. 2, 76 j. n.). Avšak spor tento nevede se ve formách dv. dek. z r. 1819 předepsaných, nýbrž dle předpisů c. ř. s. (§ 135 slova: gleich einer andern Streitsache).

2. Neplatnost manželství: Příčinou neplatnosti manželství může býti buď překážka veřejného práva (ty uvádí § 94 o. o. z.) nebo překážka práva soukromého. Jde-li o překážku práva veřejného, zakročí soud z moci úřední, jde-li o překážku soukromého práva, mohou se domáhati vyřčení neplatnosti manželství nevinný manžel a pak osoby, které jsou dotčeným sňatkem ve svých právech zkráceny, tedy otec, poručník, opatrovník (§§ 94, 96 o. o. z.). Právo nevinného manžela žádati za vyřčení neplatnosti manželství pomíne, když tento zvědév o překážce v manželství pokračoval (§ 96 o. o. z.). Právo otce, poručníka a opatrovníka pomíjí pak se zánikem moci otcovské, poručenské a opatrovnické a ovšem i svolením k manželství (§§ 96, 98 o. o. z.). Dodati sluší, že sezná-li soud, že překážka platnosti manželství tu skutečně je, pokus se předkem o její odstranění, o to tedy, by pohnul otce, poručníka neb opatrovníka ke svolení, by dispensaci pokud možná vymohl (třebas beze srozumění obou manželů). Teprve tehdy, nemůže-li býti překážka odstraněna, prohlásí se manželství za neplatné (§ 16 cit. dv. d. § 14 cit. nař.).

3. Ř í z e n í :

a) Část všeobecná:

α) Řízení v případech v odst. 1 a), b) a 2 vyloučených upravuje dv. d. z r. 1819 (§§ 13—19), pokud se týče nař. z 1897. Řízení to ovládá zásada vyšetřovací, doznání manželů významu nemá, důkaz přísežným slyšením stran (§ 371 nn. c. ř. s.) je vyloučen (§ 13 cit. dv. d., § 99 o. o. z. výslovně v platnosti zachovaný čl. VI. uv. z. k c. ř. s. § 8, nař. který nařizuje šetření předpisů §§ 94 až 102, 115 až 117 o. o. z.).

β) Co se majetkových poměrů dotýče, pokus se soudce o dohodnutí; nezdaří-li se pokus ten, vyřídí se věc ve zvláštní rozepří (§ 117 o. o. z.).

γ) K obhájení svazku manželského zúčastní se rozepře obhájce svazku manželského (defensor matrimonii) k tomu ustanovený. Jemu budiž sděleno úřední oznámení neb žádost, na jejímž základě se vyšetřování zavádí, kromě toho budiž obhájce svazku manželského přibrán jak ku přípravnému řízení tak i k ústnímu přelíčení. Obhájce svazku manželského je povinen přesně se informovati o všech okolnostech, jež se uvádějí co důvod rozloučení neb neplatnosti manželství, pečlivě zkoumati pokud je nárok v zákoně odůvodněn a úplně dokázán nebo které námitky nebo pochybnosti se proti němu vyskytují. O všem tom je defensor matrimonii povinnen soudu se důkladně a svědomitě prohlásiti (cit. dv. d. § 17, cit. nař. § 15).

δ) Jedná-li se o rozloučení manželů pro nepřemožitelnou nechuť, nemá se rozloučení ihned povoliti, nýbrž povolí se na zkoušku rozvedení manželů od stolu a lože na jistý čas a to dle okolností i několikráte (§ 115 o. o. z.).

ε) První rok se nekoná a rozsudek pro zmeškání se nevydává (§ 9 cit. nař.).

ζ) Neuposlechne-li některý z manželů soudcova vyzvání, by se ke slyšení neb k jednání v přípravném řízení neb k ústnímu přelíčení osobně dostavil, tedy pokud, je jeho dostavení důležité, by důvody pro neplatnost nebo pro zrušení manželství uváděné byly řádně vyšetřeny a zjištěny neb aby pokus o opětné spojení manželů byl učiněn, může s pohrožením pokuty pořádkové znova býti předvolán a uložením této pokuty býti donucen, by se dostavil (§ 12 cit. nař., § 87 organ. z.).

η) Průběh řízení: Na základě úředního oznámení neb došlé žádosti budiž hned za příčinou úředního vyšetření a zjištění důvodů pro neplatnost nebo rozloučení manželství uváděných nařízeno přípravné řízení dle § 245 c. ř. s. (§ 9 cit. nař.). Byla-li by však žádost manžela o prohlášení neplatnosti neb rozloučení manželství naprosto neodůvodněnou, budiž předkem sám obeslán a vhodným způsobem přemluven, by od své žádosti dobrovolně ustoupil (§ 15 cit. dv. d., § 13 cit. nař.).

V přípravném řízení mohou i jinaké nároky a nároky vzájemné býti k platnosti přiváděny, než které jsou obsaženy v přípravných podáních (§ 10 nař., § 252, c. ř. s. a contr.). Též předpisy § 254 c. ř. s. o zvláštních následcích omeškání strany v řízení přípravném zde neplatí (§ 10 cit. nař.). Po skončení přípravného řízení položí se rok k ústnímu přelíčení. První rok ve smyslu § 239 c. ř. s., jak již shora podotknuto, se nekoná. Jak v řízení přípravném, tak i při ústním přelíčení budiž pomocí oprávnění, která pro řízení rozepře jsou soudci z příkazu činnému, předsedovi senátu a senátu propůjčena, k tomu působeno, by byly úplně vysvětleny všechny skutkové okolnosti pro rozhodnutí důležité. Důvody pro neplat-

nost' nebo pro rozloučení manželství uváděné buďte sice úplně objasněny, avšak též přísně zkoumány a platné manželství budiž proti každému svévlnému odporu z úřední povinnosti v ochranu vzato.

Jak přípravné řízení, tak i ústní přelíčení buďte tak vedena, by neplatnost manželství nebo právo žádati za jeho rozloučení buďte byly bez ohledu k vlastnímu doznání neb srovnalé vůli manželů prokázány neb nemožnost' tohoto důkazu nade vši pochybnost' zjištěna (§ 14 cit. dv. d., § 10 cit. nař.).

Po skončeném řízení rozhodne soud rozsudkem. Z rozsudků, kterými se manželství za neplatné prohlašuje neb rozlučuje, musí obhájce svazku manželského podati v čas odvolání. Bylo-li uznáno na neplatnost' manželství a jsou buď obě aneb aspoň jedna strana katolickou, musí obhájce svazku manželského i proti odvolacímu rozhodnutí, jímž rozsudek I. stolice byl potvrzen, podati dovolání k nejvyššímu soudu (t. zv. revise contra sententias conformes). Nad splněním těchto povinností bdí soud I. stolice (§ 18 dv. d., § 16 cit. nař. z 1897). Bylo-li manželství pravoplatně rozloučeno nebo neplatným prohlášeno, budiž z moci úřední o to pečováno, by příslušný nález pravoplatný byl zapsán do knihy sňatků, jak to § 122 o. o. z. nařizuje (§ 19 cit. dv. d. § 17 cit. nař.).

Řízení ve věcech nepatrných viz Řízení bagatelní.

Řízení ve věcech rušené držby viz Rušení držby.

Řízení vyzývací při oddělení pozemků viz Oddělení pozemků.

Řízení vyzývací při zakládání knih pozemkových viz Knihy pozemkové.

Řízení vyzývací v právu vodním.

I. Pojem.

Řízení vyzývací v právu vodním záleží v tom, že, byla-li podána žádost za propůjčení užívacích práv vodních a za povolení ku stavbám sloužícím užívání nebo svádění vod aneb ochraně proti nim, účastněním interestenti se vyzvou, aby případné svoje námitky proti podniku v určité lhůtě provedli, jinak že by se mělo za to, že s podanou žádostí souhlasí. Interestenti mají při jednání na to nařízeném svoje námitky podati, o kterýchžto námitkách, nebylo-li docíleno smírného dohodnutí, rozhodne pak úřad a na základě toho žádosti buď vyhoví nebo ji zamítne, po případě ustanoví podmínky, za nichž poživací vodní právo se uděluje nebo vodní stavba se povoluje.

II. **Zákonné podmínky vyzývacího řízení.**

Toto řízení se zavede, jestliže

1. nebrání žádosti za povolení vodních užívacích práv a vodních staveb žádné překážky, zejména z ohledů na zájmy veřejné.

2. Vyskytnou-li se pochybnosti, zdali zamýšlený účel vůbec nebo v udaném způsobu může býti dosažen, buďtež tyto pochybnosti sděleny s podnikatelem; setrvá-li však tento přes to při svém plánu, budiž i v tomto případě vyzývací řízení zavedeno. Otázku, zdali poškození veřejných zájmů při určité stavbě lze odvrátiti jedině odepřením povolení, rozhodne úřad podle svého volného uvážení (rozh. ze dne 23. ledna 1884 č. 1996.). Vzejdou-li při žádosti za propůjčení vodních práv užívacích pochybnosti o tom, zdali žádaným vodním právem užívacím se vůbec jakého prospěchu dosáhne, mají tyto pochybnosti ještě před rozhodnutím býti sděleny žadateli, aby se o nich mohl prohlásiti. Setrvá-li uchazeč přes to při žádosti,